

Aleksandra Kruk

Uniwersytet Zielonogórski

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze

Słowa kluczowe: mniejszość niemiecka, województwo lubuskie, Zielona Góra

Keywords: German minority, Lubus province, Zielona Góra

Wprowadzenie

Celem artykułu jest ukazanie działalności mniejszości niemieckiej w okolicach Zielonej Góry od lat 90. XX w. Podczas gromadzenia materiału źródłowego i jego analizy interesowały mnie następujące kwestie: jak badać mniejszość niemiecką?, jaka jest: struktura, znaczenie oraz aktywność mniejszości niemieckiej w okolicach Zielonej Góry?, jaki jest stosunek do mniejszości niemieckiej wśród ludności, z którą ta mniejszość żyje na co dzień i jaki jest wizerunek mniejszości niemieckiej?, jak mniejszość niemiecka współkształtuje miejsce zamieszkiwania?, jaki był (jest) wpływ mniejszości niemieckiej na kulturę, politykę, gospodarkę?

W pracy badawczej zastosowałam studium przypadku, gdyż analizowałam aktywność konkretnego towarzystwa. Pomysł ukazania działalności Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Mniejszości Niemieckiej (TSKMN) w latach 1994-2009 został sfinalizowany w monografii Bogumiły Husak, która zwróciła uwagę na genezę i formowanie się TSKMN w Zielonej Górze, omówiła status stowarzyszenia oraz scharakteryzowała główne wymiary działalności organizacji i jej liderów. Publikacja B. Husak ukazała się zarówno w języku polskim, jak i niemieckim. Autorka jest germanistką i pracuje na Uniwersytecie Zielonogórskim. Powstanie książki B. Husak było możliwe dzięki kontaktom autorki z przedstawicielami mniejszości niemieckiej i wykorzystaniu m.in. obserwacji uczestniczącej, a także penetracji literatury na temat aktywności mniejszości niemieckiej w regionie. Natomiast moja praca nad artykułem została w dużej mierze oparta na opracowaniach Bogumiły Husak i Fatimy Nowak-Małołepszej (która także na Uniwersytecie Zielonogórskim prowadziła badania na

temat mniejszości niemieckiej). Praca nad artykułem była również możliwa dzięki pomocy studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego, którzy uczestniczyli w anonimowej ankiecie, oraz dzięki rozmowom z przedstawicielami TSKMN w Zielonej Górze. Bolesław Gustaw Bernaczek oraz Marta Magdalena Błasik przekazali informacje i materiały (m.in. „Grünsberger Monatsblatt”) na temat działalności stowarzyszenia. Bezpośredni kontakt z B.G. Biernaczkiem i M.M. Błasik, a także korespondencja z Pawłem Klimczakiem, pełnomocnikiem ds. mniejszości narodowych Wojewody Lubuskiego przyczyniły się do zrozumienia aspiracji mniejszości niemieckiej w regionie, artykułowanych przez organizację potrzeb i celów.

Do upadku żelaznej kurtyny i zjednoczenia Niemiec badania nad mniejszością niemiecką żyjącą w okolicach Zielonej Góry dotyczyły przede wszystkim ich losów oraz pozostawionej na Ziemiach Zachodnich niemieckiej spuścizny kulturowej. Wraz z transformacją i podpisaniem polsko-niemieckiego traktatu granicznego z 14 listopada 1990 r. oraz traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r. pojawiły się impulsy sprzyjające inicjowaniu aktywności mniejszości niemieckiej w Polsce, również na Ziemi Lubuskiej. Ta działalność była inaugurowana na podstawie wzorów zapożyczonych z Górnego Śląska. Mimo że województwo lubuskie nie należy do wiodących na mapie działalności mniejszości niemieckiej w Polsce, to od lat 90. można obserwować aktywność Niemców na Ziemi Lubuskiej¹.

W Zielonej Górze w 1992 r. powstało Regionalne Towarzystwo Polsko-Niemieckie (RTP-N) kierowane przez wiele lat przez Zdzisława Szymańskiego. Celem stowarzyszenia było nie tylko zajmowanie się sprawami mniejszości niemieckiej. Obszar działania obejmował umacnianie dobrych relacji polsko-niemieckich poprzez realizację wspólnych projektów o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i kulturowym².

W 1994 r. na Ziemi Lubuskiej powstało Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej, które należy do Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce³. Towarzystwo współpracuje z Polsko-Niemieckim Centrum Promocji i Informacji Turystycznej poprzez wymianę materiałów promujących tradycje Ziemi Lubuskiej, jednak nie realizuje wspólnych projektów z tą in-

¹ P. Popieliński, *Niemcy polscy – obecna sytuacja społeczno-kulturalna mniejszości niemieckiej*, „Rocznik Polsko-Niemiecki” 2001/2002, nr 10, s. 93-101; B. Nitschke, *Niemcy*, [w:] *Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce po II wojnie światowej. Wybrane elementy polityki państwa*, red. S. Dudra, B. Nitschke, Kraków 2010.

² Regionalne Towarzystwo Polsko-Niemieckie, <http://bazy.ngo.pl/search/info.asp?id=7794> [13.08.2014].

³ *Ibidem*.

stytucją⁴. W 2014 r. upływa 20 lat od zinstytucjonalizowania aktywności mniejszości niemieckiej w Zielonej Górze i jej okolicach w ramach TSKMN. W Zielonej Górze stowarzyszenie zakładał Jan Grzegorzczak. Aktualnie przewodniczącym TSKMN w Zielonej Górze jest Bolesław Bogusław Biernaczek, inżynier, z zamiłowania muzyk, który swoją tożsamość i chęć działania w stowarzyszeniu wyjaśniał w słowach: „Jest pewne poczucie innych korzeni. Moja rodzina pochodzi z Austrii. Ja w domu mówię po polsku, ale mój ojciec z babką rozmawiali tylko w języku niemieckim. W naszym stowarzyszeniu jest około 560 osób z całego województwa. Jesteśmy kulturalną organizacją. Wydajemy gazetkę w obu językach, organizujemy kursy niemieckiego, wyjazdy, koncerty [...]”⁵.

Według spisu powszechnego, który był przeprowadzony w Polsce w 2002 r. w województwie lubuskim, ziemię lubuską zamieszkiwało 651 reprezentantów mniejszości niemieckiej w Polsce⁶.

Tabela 1. Mniejszość niemiecka na ziemi lubuskiej według spisu powszechnego z 2002 r.

	Status
651	przedstawiciele mniejszości niemieckiej na Ziemi Lubuskiej ogółem
513	obywatele polscy deklarujący przynależność do mniejszości niemieckiej na Ziemi Lubuskiej
3	osoby z nieustalonym obywatelstwem deklarujący przynależność do mniejszości niemieckiej
135	nieposiadający obywatelstwa polskiego deklarujący przynależność do mniejszości niemieckiej

Źródło: F. Nowak-Małolepsza, *op. cit.*, s. 91.

Według spisu powszechnego z 2011 r. w województwie lubuskim zamieszkuje 1560 osób utożsamiających się z mniejszością niemiecką⁷. Jan Grzegorzczak, przedstawiciel mniejszości niemieckiej, na łamach „Grünsberger Monatsblatt” stwierdził, że

⁴ Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej, <http://www.cit.zielona-gora.pl/> [13.08.2014].

⁵ A. Bogiel, O *Winobranii... po niemiecku*, „Gazeta Lubuska”, 29.08.2009.

⁶ F. Nowak-Małolepsza, *Mniejszości narodowe na Ziemi Lubuskiej po II wojnie światowej*, Zielona Góra 2001, s. 91.

⁷ Sprawozdanie z pracy pełnomocnika wojewody Lubuskiego do spraw mniejszości narodowych i etnicznych w roku 2013, http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fmniejszosci.narodowe.mac.gov.pl%2Fdownload%2F86%2F15144%2FLubuskie.pdf&ei=-87YU_SsI8Xc4QSJpoH4CA&usg=AFQjCNEog8-CXu_ACwJLUpU6BShsFsqcA&bvm=bv.71778758,d.bGE [30.07.2014].

1846 osób zadeklarowało przynależność do narodu niemieckiego w spisie ludności⁸. Bolesław Bernaczek, przewodniczący TSKMN, zwrócił uwagę, że „coraz mniej ludzi pochodzenia niemieckiego [...] bało się przyznać do pochodzenia [...], bariery zostały przełamane”⁹. Jednak niecałe 2 tys. osób wobec 109 tys. deklaracji przynależności do mniejszości niemieckiej w Polsce w spisie powszechnym z 2011 r. to nieduża liczba wskazująca na słabszą pozycję mniejszości niemieckiej w Lubuskiem na tle bardziej licznych skupisk mniejszości niemieckiej¹⁰.

Cele TSKMN w Zielonej Górze zapisane są w art. 5 statutu z 1994 r.:

1. Pielęgnacja, rozpowszechnianie i popularyzacja języka, kultury, oświaty, sztuki, tradycji narodu niemieckiego w stopniu zaspokajającym potrzeby członków;
2. Reprezentowanie interesu członków Towarzystwa na forum publicznym, w tym wobec państwa, organów samorządowych, jak również hierarchii kościelnej;
3. Umacnianie przyjacielskich relacji między ludnością polską i niemiecką;
4. Popularyzowanie niemieckiej literatury i prasy¹¹.

Troszcząc się o swoje cele, mniejszość niemiecka korzysta z konstytucyjnego prawa, wyrażonego w art. 35:

Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.

Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzygnięciu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej¹².

Ważnym motywem działań TSKMN jest wskazywanie na obecność niemieckiej spuścizny kulturowej w województwie lubuskim i jej promowanie. Nie bez przyczyny Zbigniew Mazur zwrócił uwagę, że w Muzeum Ziemi Lubuskiej znajdują się zbiory mające „jednoznacznie niemiecką proveniencję”¹³. Aktywność mniejszości nie-

⁸ J. Grzegorzczak, *Sprawozdanie*, „Grünsberger Monatsblatt” 2013, nr 5/6, s. 5.

⁹ Rozmowa w Radiu Zachód Konrada Stanglewicza z Bolesławem Bernaczkiem, szefem stowarzyszenia mniejszości niemieckiej, 4.05.2011, <http://www.zachod.pl/gosc-radia-zachod/boleslaw-bernaczek-szef-stowarzyszenia-mniejszosci> [1.10.214].

¹⁰ W. Nowak, *Bariery integracji społecznej Niemców w Polsce*, „Przegląd Zachodni” 2012, nr 3, s. 85.

¹¹ B. Husak, *Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze. Zarys monografii 1994-2009 (Sozial-Kulturelle Gesellschaft der Deutschen Minderheit in Grünberg. Abriss einer Monographie 1994-2009)*, Zielona Góra 2009, s. 90.

¹² „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej”, <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/2.html> [30.09.2014]; J. Makaro, *Mniejszości narodowe jako kategoria polityczna i socjologiczna*, „Przegląd Zachodni” 2013, nr 3, s. 19-30.

¹³ Z. Mazur, *O adaptacji niemieckiego dziedzictwa kulturowego na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, Poznań 2001, s. 76.

mieckiej wpisuje się w rozważania nad tożsamością historyczną, o której Arkadiusz Cincio pisał:

składa się z trzech komponentów: tradycji pochodzenia (kresowej, wielkopolskiej i innych mniejszych grup np. osadników z Bukowiny, Łemków itd.), tradycji pobytu, która obejmuje wszystko to, co zostało zbudowane po wojnie przez osadników, którzy jednocześnie tworzyli nowe społeczeństwo na tych ziemiach oraz **tradycji miejsca** (zastany krajobraz kulturowy, w zdecydowanej większości wytworzony przez zamieszkujących te tereny przed II wojną światową Niemców)¹⁴.

W publikacjach przedstawiciele mniejszości niemieckiej, np. *Historii i terażniejszości tradycji winiarskich w dawnym Grünbergu i dzisiejszej Zielonej Górze*¹⁵, oraz w piśmie „Grünsberger Monatsblatt”¹⁶, wydawanym od 2000 r. periodyku TSKMN, dokumentowane są ślady obecności Niemców w regionie. Znajdują się tu liczne nawiązania do winnej tradycji miasta, m.in. na temat szampana o nazwie Grempler i zielonogórskiego muzeum wina. Obrazami niemieckiego Heimatu (małej ojczyzny) są także stare fotografie obrazujące architekturę przedwojennych miast, np. starówki w Zielonej Górze i Nowej Soli, Wyspy Teatralnej i ruin Kościoła Farnego w Gubinie.

TSKMN w Zielonej Górze współpracuje przy realizacji celów z wieloma instytucjami. Są nimi:

1. Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce (VdG).
2. Ambasada RFN w Warszawie.
3. Konsulat Generalny RFN we Wrocławiu.
4. Konsulat RFN w Opolu.
5. Bildungsstätte Knivnsberg-Kulturhistorisches Zentrum.
6. Fundacja Hermanna Niermanna z Düsseldorfu.
7. Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Opolu.
8. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych).
9. Biuro Łącznikowe Wolnego Państwa Saksonia.
10. Urząd Gminy i Miasta w Czerwieńsku.
11. Urząd Miejski w Lubniewicach.
12. Urząd Gminy w Łagowie.
13. Urząd Miasta i Gminy w Kargowej.

¹⁴ A. Cincio, *Zielonogórskie muzeum wobec dziedzictwa kulturowego Środkowego Nadodrza*, [w:] *Władza i społeczeństwo wobec niemieckiej spuścizny kulturowej na Ziemi Lubuskiej po II wojnie światowej*, red. B. Mykietów, M. Tureczek, Zielona Góra 2010, s. 73.

¹⁵ *Historia i terażniejszości tradycji winiarskich w dawnym Grünbergu i dzisiejszej Zielonej Górze*, Broszura Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze, Zielona Góra 2012.

¹⁶ J. Mieczkowski, *Media mniejszości w procesach komunikowania społecznego – doświadczenia z terenu zachodnich województw*, „Rocznik Lubuski” 2012, t. 38, cz. 1, s. 127.

14. Urząd Miejski w Łęknicy.
15. Urząd Miejski w Gubinie.
16. Powiat Nowosolski i Centrum Kształcenia Ustawicznego „Elektryk” w Nowej Soli¹⁷.

Paweł Klimczak przedstawił współpracę z mniejszością niemiecką w następujący sposób:

Jako pełnomocnik ds. mniejszości narodowych Wojewody Lubuskiego utrzymuję kontakt z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze. Specyfika województwa lubuskiego powoduje, że w ostatnich latach nie było sytuacji, w których konieczna była interwencja lub mediacje ze strony przedstawiciela administracji rządowej, dlatego też nasze kontakty ograniczają się do wymiany informacji o podejmowanych działaniach, publikacji informacji o imprezach organizowanych przez TSKMN, udziału przedstawicieli mniejszości niemieckiej w konferencjach i spotkaniach dotyczących mniejszości organizowanych przez Wojewodę Lubuskiego i prezentacji swoich działań (ostatnie miało miejsce w 2012). W okresie mojego działania w roli pełnomocnika ds. mniejszości narodowych i etnicznych mniejszość niemiecka nie zgłaszała żadnych postulatów i oczekiwań. Jakkolwiek w ostatnich latach nie realizowaliśmy wspólnie żadnych projektów, kontakty z przedstawicielami mniejszości niemieckiej oceniam bardzo dobrze¹⁸.

Aktywność kulturalna mniejszości przejawia się na łamach „Grünsberger Monatsblatt”, gdzie publikowane są przekłady na język polski klasyków literatury niemieckiej, np. Friedricha Schillera, Johanna Wolfganga Goethego, Josepha Freiherra von Eichendorffa, Theodora Storma. Czasopismo jest też kroniką wydarzeń kulturalnych TSKMN (winobranie, wigilie, spotkania adwentowe, wizyty konsulów niemieckich w siedzibie TSKMN) oraz źródłem informacji o wydarzeniach ważnych dla niemieckiej społeczności na Ziemi Lubuskiej. Promowanie kultury niemieckiej odbywa się poprzez upowszechnianie wiedzy o związanych z regionem reprezentantach kultury i nauki. Wizytówką niemieckiego świata kultury dla mniejszości niemieckiej jest Otto Julius Bierbaum, znany autor kabaretów, którego popularyzatorka wiedzy o artyście, Halina Bohuta-Stąpel, scharakteryzowała następująco: „Zielonogórczanin [...] poeta, prozaik, dziennikarz, obywatel świata”¹⁹. Można zaryzykować stwierdzenie, że tak jak Gdańsk ma Güntera Wilhelma Grassa, Gliwice – Horsta Bienka, Ełk – Siegfrieda Lenza, tak znana z kabaretów Zielona Góra zaczęła promować Bierbauma. Od 2010 r. na zielonogórskiej starówce znajduje się tablica upamiętniająca literacką twórczość

¹⁷ Broszura Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze: *20-lecie działalności 1994-2014*. Materiał przekazany przez przewodniczącego TSKMN B.G. Bernaczka.

¹⁸ Korespondencja autorki z Pawłem Klimczakiem z 15.07.2014.

¹⁹ H. Bohuta-Stąpel, *Zielonogórczanin Otto Julius Bierbaum – poeta, prozaik, dziennikarz, obywatel świata*, http://prolibris.wimbp.zgora.pl/pdf/201030/PL30_29_Bohuta.pdf [30.07.2014].

artysty²⁰. Mniejszość niemiecka przypomina także, że w 1895 r. w Łagowie urodził się Gerhard Johannes Paul Domagk, laureat Nagrody Nobla za badania nad prontosilem, które przyczyniły się do uzyskania leku bakteriobójczego. Profesor Domagk w Niemczech prowadził badania naukowe, by zwalczać choroby zakaźne i nowotworowe, był związany z firmą Bayer. Inną znaną Niemką powiązaną z regionem była baronowa Sigrun von Schlichting de Bukowiec, która zamierzała przywrócić świetność pałacowi w Jędrzychowicach w gminie Szlichtyngowa, który dawniej należał do jej rodziny.

Przedstawiciel TSKMN, Krzysztof Fedorowicz, aktywnie uczestniczy w życiu regionu, kultywuje winiarskie tradycje regionu w miejscowości Łaz i ma własną winnicę „Miłosz”²¹. Opublikował *Martwą naturę, Imiona własne*, nagrodzoną przez Muzeum Regionalne w Świebodzinie książkę *Podróż na zachód, podróż na wschód*. W swojej twórczości literackiej „sięga do niemieckich korzeni regionu”²². W powieści *Grünberg* Fedorowicz obrazuje przedwojenną topografię okolic Zielonej Góry, wymieniając Grünbergshöhe (Wzgórza Zielonogórskie), Altkessel (Stary Kisielin), Brotmarkt (ulica Jedności), Fraustadt (Wschowa), Kühnau (Chynów), Saabor (Zabór), Tschicherzig (Cigacice) i inne punkty na mapie regionu²³.

Przejawem aktywności kulturowej przedstawicieli mniejszości niemieckiej z Zielonej Góry jest uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych w skali ogólnopolskiej, np. w IV Festiwalu Kultury Mniejszości Niemieckiej we Wrocławiu w 2012 r. Podczas wydarzenia lubuscy Niemcy promowali piosenkę o Zielonej Górze autorstwa B. Bernaczka:

Zielone miasto pośród wzgórz
Tradycje winne w nim od lat
I winorośli tutaj w bród
Co wina dają słodki smak

Zielona Góra, Zielona Góra
Gród winny co tradycje ma.
W Zielonej Górze, w Zielonej Górze
Niech ta tradycja wiecznie trwa.

²⁰ Otto Julius Bierbaum. *Ein Beitrag zum 100. Todestag des in Grünberg geborenen Dichters und Schriftstellers. Esej z okazji 100. Rocznicy śmierci niemieckiego pisarza i poety urodzonego w Grünbergu (Zielonej Górze)*, Zielona Góra 2010; A. Steciąg, *Tablica pamięci O. Bierbauma*, 26.11.2010, <http://rzg.pl/radio-zielona-gora/wiadomosci-zielona-gora/tablica-pamieci-o-bierbauma> [30.07.2014].

²¹ <http://winnicamilosza.com.pl/home.pl.html#text> [30.07.2014].

²² M. Sobczak, *Poetycka topografia Krzysztofa Fedorowicza*, „Pro Libris”, http://prolibris.net.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=670:poetycka-topografia-krzysztofa-fedorowicza&catid=37:zblizenia&Itemid=53 [30.07.2014].

²³ K. Fedorowicz, *Grünberg*, Kraków 2012.

Tu Bachus patronuje nam
 przejmując klucze miasta bram
 niejeden wina wypije dzban
 Później ze świtą idzie w tan...

W tym mieście piękny ratusz jest
 otacza go starówki blask
 Palmiarnia z góry
 Spogląda też na najzieleńsze z miast²⁴.

Cel TSKMN w Zielonej Górze, promowanie języka niemieckiego, jest urzeczywistniany poprzez organizowanie dyktanda z języka niemieckiego. Inicjatywa ma charakter otwarty. W 2013 r. uczestnicy dyktanda spotkali się w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. C.K. Norwida w Zielonej Górze. Patronem dyktanda był konsul RFN w Opolu²⁵. Towarzystwo w Zielonej Górze organizuje kursy języka niemieckiego, inicjuje również współpracę ze szkołami, gdzie odbywają się lekcje języka niemieckiego, np. w Czerwieńsku. Towarzystwo organizuje także kursy języka niemieckiego dla swoich członków. Z oferty mogą korzystać także osoby niedeklarujące przynależności do mniejszości niemieckiej, jeśli zdecydują się być członkami wspierającymi stowarzyszenie²⁶. Inną formą promocji języka niemieckiego jest organizowanie obozu językowego dla dzieci z mniejszości niemieckiej. Obóz odbywa się w Danii w wakacje²⁷.

Tabela 2. Wydarzenia kulturalne organizowane przez TSKMN w Zielonej Górze w 2013 i 2014 r.

12.02.2013	Wieczór literacki z poezją Bierbauma
15.07.2013	XIV Turniej Gmin Partnerskich
1.08.2013	Inauguracja klasyfikacji na kursy języka niemieckiego
8.09.2013	XV Dolnośląskie Spotkania Kulturalne
18.10.2013-24.10.2013	Tydzień Filmu Niemieckiego w Zielonej Górze
11-29.10.2013	I Dni Polsko-Niemieckie na Uniwersytecie Zielonogórskim
14.12.2013	Spotkanie Adwentowe w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. C. Norwida Zielonej Górze
24-30.03.2014	Festiwal Dramy w Zielonej Górze i Wiechlicach

²⁴ Powstała dwujęzyczna piosenka o Zielonej Górze, 15.10.2012, <http://www.mmzielonagora.pl/artukul/powstala-dwujezyczna-piosenka-o-zielonej-gorze> [1.10.2014].

²⁵ Otwarte zielonogórskie dyktando z języka niemieckiego, <http://www.tskmn.pl/cm.php?cmId=237> [30.07.2014].

²⁶ Rozmowa...

²⁷ Obóz językowy w Danii, <http://www.tskmn.pl/newsy.php?idNews=220> [30.07.2014].

24.05.2014	Majówka w Lubniewicach
24.07-4.08.2014	Obóz językowy w Danii

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji ze strony internetowej Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Mniejszości Niemieckiej w Zielonej Górze (<http://www.tskmn.pl>) [30.07.2014].

O niskim poziomie wiedzy o aktywności mniejszości niemieckiej świadczą przeprowadzone przeze mnie badania wśród studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego między 20 a 61 rokiem życia. Bardzo często przyznawali oni, że nie mają wiedzy o działalności mniejszości niemieckiej w regionie, nie potrafią oszacować liczby jej reprezentantów i nie znają jej reprezentantów osobiście. Na pytanie o funkcję mniejszości niemieckiej w okolicach Zielonej Góry wskazywali najczęściej następujące role:

- „mniejszość niemiecka w województwie lubuskim powinna dbać o ich dziedzictwo kulturowe znajdujące się na terenie województwa lubuskiego”;
- „powinna spełniać rolę kulturową, tj. promować i kultywować obyczaje i tradycję niemiecką, promować twórczość np. pisarzy niemieckich, upowszechniać historię obecności mniejszości niemieckiej na terenie województwa lubuskiego”;
- „nie powinna zbyt wiele ingerować w sprawy miasta”;
- „nie powinni angażować się w sprawy polityczne”;
- „integrowanie Polaków i Niemców”;
- „powinni być zwykłymi ludźmi”;
- „powinni być pełnoprawną częścią społeczeństwa i w miarę możliwości prezentować niemiecką kulturę”;
- „powinni mocniej akcentować swoją obecność”;
- „powinni odgrywać rolę edukatorów, jeśli chodzi o historię naszego regionu. Może też wpływać na stosunki Polaków z naszym zachodnim sąsiadem”;
- „integracja, informacja o działaniu”;
- „dbanie o zachowanie języka i kultury mniejszości, integracja”;
- „to Polska. Jej [mniejszości niemieckiej] rola powinna być ograniczona do minimum”;
- „rola niwelowania nieprzyjaźni między naszymi narodami”;
- „niedużą (rolę) ze względu na wywyższanie się na tle Polaków, widoczne w przygranicznych miejscowościach”;
- „powinni działać aktywnie, pokazywać się”;
- „powinni oni pamiętać o swoim pochodzeniu, ale też respektować prawa polskie”;
- „rola promująca kulturę niemiecką; jako łącznik niemiecko polski”;

- „nie wiem”;
- „żadną”;
- „pozytywną”;
- „nie mam zdania”²⁸.

Podsumowanie

Działalność TSKMN nie jest powszechnie znana w województwie lubuskim, chociaż stowarzyszenie dokumentuje swoją aktywność i osoby wyrażające zainteresowanie mogą zapoznać się z inicjatywami i dążeniami mniejszości niemieckiej w Lubuskiem. Źródłem wiedzy o Niemcach w okolicach Zielonej Góry są m.in. rozmowy przeprowadzone przez dziennikarzy pracujących w lokalnych mediach (Radio Zachód, „Gazeta Lubuska”) z przedstawicielami TSKMN w Zielonej Górze oraz prowadzone badania naukowe. Niewątpliwie rozsądna i wyważona aktywność przedstawicieli mniejszości niemieckiej mogłaby wpłynąć pozytywnie na kontakty polsko-niemieckie w Lubuskiem i wizerunek regionu.

German Social Cultural Society in Zielona Góra

Abstract

The article covers the activity of the German minority in area around Zielona Góra from the 1990s until today. The activity of the German Social Cultural Society in Zielona Góra has been presented. The author emphasized the wide range of activities of the Society, e.g. the educational actions, which promote the Lubusz Voivodeship as well as its cooperation with other institutions. The cultural activity of the German minority has been described, e.g. based on the magazine “Grünsberger Monatsblatt”.

²⁸ Badania własne, Zielona Góra, 01-10.2014.